

за незмінних витрат на виробництво часових та усіх інших ресурсів, на базі традиційних, відпрацьованих і весь час повторюваних виробничих процесів. Саме тиражування, тобто виготовлення всіх нових та нових екземплярів тієї самої моделі виробу, та здійснюване на незмінній основі відтворення технологічних процесів та виробничо-економічних відносин надають усіх підстав визначати цю виробничу стратегію як реплікаційну (від лат. *replicatio* — повторення). Своїм визначальним цільовим орієнтиром вона має забезпечення усталеності поточного функціонування виробництва, тоді як підґрунтя її успішної реалізації утворює максимально ефективно використання наявного виробничого потенціалу.

Література

1. *Блауг М.* Экономическая мысль в ретроспективе : [4-е изд. ; пер. с англ.] / Марк Блауг. — М. : Дело Лтд, 1994. — 720 с.
2. *Омельяненко Т. В.* Методологічні засади диференціювання виробничих стратегій / Т. В. Омельяненко // Вісник Хмельницького національного університету: наук. журн. — Хмельницький : Видавництво ХНУ, 2009. — № 3. — Т. 1 (129). — С. 132—138. — (Серія «Економічні науки»).
3. *Омельяненко Т. В.* Стратегії демпфірування збурень у функціонуванні виробничої системи підприємства / Т. В. Омельяненко // Вісник Хмельницького національного університету: наук. журн. — Хмельницький : Видавництво ХНУ, 2007. — № 6. — Т. 1 (98). — С. 188—192. — (Серія «Економічні науки»).

І.А. Павленко, канд. екон. наук,
доцент, докторант кафедри
економіки підприємств ДВНЗ
«КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Pavlenko I.
Ph. D., associated professor, of the
economic of enterprises chair of the
SHEE «Vadym Hetman Kyiv
National Economic University»

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ

Проаналізовано наукові підходи до визначення категорій «інноваційний потенціал» та «інноваційна активність», наведено систему показників оцінювання інноваційної активності та інноваційного потенціалу на макрорівні.

INNOVATIVE POTENTIAL AND INNOVATIVE ACTIVITY: METHODOLOGICAL QUESTIONS

The scientific going is analysed near determination of categories «innovative potential» and «innovative activity», the system over of indexes of evaluation of innovative activity and innovative potential is brought on a macrolevel.

Найбільш складним і дискусійним питанням інноваційного підприємництва як з теоретичної, так і з практичної точки зору є визначення самих понять інноваційного потенціалу та інноваційної активності, розрахунок числових значень цих показників для їх порівняння з аналогічними показниками розвинених країн, а також установа ступеню їх впливу на формування високої ринкової спроможності росту економіки країни.

На теперішній час в економічній літературі тлумачення і визначення понять інноваційний потенціал та інноваційна активність є суперечливим і неоднозначним. Так, група авторів Академії наук Російської Федерації вважає, що інноваційний потенціал — це ефективність науково-інноваційного комплексу в реалізації повного інноваційного циклу [1]. Заслужений економіст Російської Федерації, професор П.Н. Завлін стверджує, що інноваційний потенціал — це сукупність ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності [2]. Інші автори вимірюють інноваційний потенціал чисельністю наукових працівників, у тому числі науковців, що мають учений ступінь, кількістю науково-дослідних організацій, обсягами фінансування наукової сфери, обсягами виробництва інноваційної продукції [6]. На думку вітчизняних авторів [3] інноваційний потенціал — це сукупність ресурсів для розвитку знань про природу і суспільство та для їх матеріалізації у вигляді технологій, продукції, послуг, форм і методів організації та управління суспільним виробництвом. Причому авторами з УкрІНТЕФІ та НДІ статистики [3] характеризуються індикатори науково-технічного розвитку, прийняті у 2001 році в країнах ЄС в якості стандарту, які охоплюють 18 основних показників, що розподілені на чотири групи. Зазначені групи показників відображають:

- стан кадрового потенціалу (5 показників: частка осіб з вищою освітою серед населення у віці 20—29 років, частка осіб, що мають закінчену вищу освіту в економічно активному населенні, участь у програмах підвищення кваліфікації для дорослих, частка зайнятих у високо- і середньо технологічних галузях промисловості, частка зайнятих у високотехнологічних сегментах сектору послуг);

- рівень фінансування наукових досліджень і патентну активність (4 показники: частка державних витрат на НДДКР у ВВП, частка витрат на НДДКР бізнес-сектора у ВВП, кількість заявок на патенти ЄС у високотехнологічних галузях економіки на 10 тис. населення, кількість заявок на патенти США у високотехнологічних галузях економіки на 10 тис. населення);

- рівень інноваційної активності підприємств (3 показники: частка малих і середніх підприємств, що займаються інновацій-

ною діяльністю, частка малих і середніх підприємств, залучених до інноваційних проектів з іншими організаціями, відношення витрат на інноваційну діяльність до загального обсягу продаж);

- рівень поширення сучасних технологій в економіці (6 показників: частка венчурного капіталу у високотехнологічних секторах економіки у ВВП, частка «нового» капіталу у ВВП, частка нової продукції у загальному обсязі продаж переробної промисловості, частка сімей, що має доступ до Інтернету, частка ринку телекомунікаційних технологій у ВВП, частка високотехнологічних секторів у загальному об'ємі доданої вартості обробної промисловості).

За вказаним переліком показників розраховуються середні їх значення для країн ЄС, що дає можливість співставити їх з аналогічними індикаторами конкретної країни та визначити відхилення національних показників від середнього рівня ЄС. Експертами ЄС на основі запропонованих показників розраховується також «європейський інноваційний індекс», який обчислюється для кожної країни окремо з метою визначення її відносних позицій серед європейської спільноти у сфері інноваційного розвитку. Інноваційний індекс за стандартами ЄС — це інтегральний показник, що розраховується за формулою, яка враховує кількість вищих і нижчих від середньоєвропейського рівня зазначених індикаторів у конкретній країні. Таким чином, Комісією ЄС визначення інноваційного індексу здійснюється на підставі вищезазначених показників, що характеризують по суті рівень науково-технічного розвитку країни. Слід відзначити, що дані української офіційної статистики через свою обмеженість на теперішній час не дозволяють розрахувати за європейськими стандартами для України інтегральний показник рівня науково-технічного розвитку — так званий «інноваційний індекс» країни.

Однак, на нашу думку, не зовсім коректно виглядає ототожнення поняття інноваційного потенціалу і стану науково-технічного розвитку. З точки зору інноваційного підприємництва важливе значення має, перш за все, визначення сутності економічної категорії «інноваційний потенціал». Узагальнюючи наукові доробки з цього питання та керуючись принципом системності розвитку інноваційного підприємництва, вважаємо, що має розрізнятися інноваційний потенціал країни в цілому, інноваційний потенціал конкретного суб'єкта інноваційного підприємництва, потенціал окремої новачки, а також інноваційну активність суб'єктів інноваційного підприємства. Це обумовлено тим, що для різних класифікаційних груп інновацій ознаки інноваційного потенціалу мають відрізнятися.

З макроекономічних позицій інноваційний потенціал країни, на наше переконання, — це здатність суспільства продукувати новачі та впроваджувати науково-технічні досягнення світового рівня в усіх сферах суспільного життя. Він має вимірюватися системою індикативних кількісних показників, що характеризують стан та потенційні можливості ресурсів інноваційного підприємництва (у його широкому розумінні), та якісними характеристиками стану організаційного, правового, економічного, фінансового механізму управління інноваційним підприємництвом. Перелік показників для оцінки стану і потенційних можливостей ресурсної бази інноваційного підприємництва, що запропонований в ЄС для визначення рівня науково-технічного розвитку, може бути прийнятним і для України. При цьому слід враховувати, що переліком індикаторів та їх контролем визначаються цілі інноваційного розвитку країн ЄС та ступінь їх досягнення в європейській спільноті.

Щодо України, то реалії її соціально-економічного розвитку примушують дещо скоригувати зазначений перелік індикаторів з метою орієнтації на національні цілі та пріоритети впровадження інноваційної моделі розвитку економіки. Так, для оцінки стану і можливостей ресурсної бази, яка формує інноваційний потенціал країни, доцільно контролювати такі показники, як частка витрат на фундаментальні та прикладні наукові дослідження у ВВП, частка осіб вищої кваліфікації (доктори і кандидати наук) у загальній чисельності працівників наукової сфери, забезпеченість наукових працівників комп'ютерною технікою та інформаційними технологіями, рівень упровадження вітчизняних винаходів, корисних моделей, промислових зразків та рацпропозицій, рівень економічної ефективності винаходів, корисних моделей, промислових зразків та раціоналізаторських пропозицій тощо. Крім того, має оцінюватися стан правового поля, що унормовує процес інноваційного підприємництва, на предмет охоплення усіх його сегментів та інтересів суб'єктів підприємництва, а також оцінюватися організаційний, фінансовий та економічний механізм на предмет рівня стимулювання інноваційного підприємництва.

Література

1. *Инновации и экономический рост.* — М.: Наука, 2002. — 377 с.
2. *Завлин П.Н.* Оценка эффективности инноваций / П.Н. Завлин, А.В. Васильев. — Санкт-Петербург: Издательский дом «Бизнес-пресса», 1998. — 216 с.
3. *Карпов В.І.* Інноваційний потенціал України та країн ЄС (порівняльний аналіз) / В.І. Карпов, О.О. Саверченко, Л.Ф. Радзівєвська, І.Ю. Єгоров. — К.: УкрІНТЕІ, НДІ статистики, 2002. — 42 с.